

Vorschlag

Anton Kohutovič, Trnavský šermiarsky cech

Tyrnhau 22.10.2011, Trnava

1 Úvod

Dnešná doba vyžaduje praktické overenie znalostí, ktoré roky produkuje výskum pôvodného Európskeho šermu. Na popularite získavajú šermiarske turnaje, ktoré dnes už nesledujú ciele pôvodného šermu, nezodpovedajú dobovým podmienkam, ale riadia sa pravidlami moderných bojových športov¹. Na základe výsledkov v takto simulovaných podmienkach sa potom celkom logicky zamýšľame, aký podiel na výhre či prehre niesli nadriľované techniky. A celkovo, ako prispelo naše teoretické štúdium pôvodného šermu k snahe o prekonanie protivníka. Neraz mnohí ostanú zarazení a sklamaní výsledkom. Očakávali totiž výraznejšiu hegemoniu „školeného šermu“.

Trúfnem si povedať, že ešte aj v dnešnej dobe neexistujú šermiari, ktorí by vedeli pracovať s Umením šermu efektívne.

Dôvody možno hľadať aj v týchto bodoch:

- *Kunst des Fechtens* (KdF) je stále na začiatku svojej obnovy. V dnešnej dobe stále nemáme majstra šermu a dobrú metodiku výučby. Potrvá ešte dlhé roky, kým sa náš výskum šermu vyčistí od nesprávnych názorov, zlozvykov, a nánosov romantických predstáv. Každým rokom nachádzame chyby rokov uplynulých a žiadna kapitola šermu nie je stále uzavretá.
- Často predpokladáme, že pri štúdiu pôvodného šermu sa automaticky dostavia úspechy i v súčasných šermiarskych turnajoch. Tieto turnaje nie len, že nezodpovedajú použitiu KdF, ale aj v najlepšom prípade simulujú iba malú časť omnoho komplexnejšieho Umenia šermu.

¹Dnes sa šermuje o body, nie o život. Máme moderné ochranné pomôcky a zväčša striktný systém pravidiel, ktorý by mal mať ambíciu zamedziť zraneniam.

- Málokto z nás trénuje s intenzitou a kvalitou pôvodných učiteľov šermu. Ako sa dozvedáme z viacerých zdrojov, každodenný viachodinový tréning nebol ničím výnimočným^{2 3}.

Dnes sa nedostatočná technická pripravenosť nahrádza agresivitou a fyzickou prevahou a

² „When you play at weapons, I would have you get thick caps and bracers, and play out your play lustily, for indeed ticks and dalliances are nothing in earnest, for the time of the one and of the other greatly differs; and use as well the blow as the thrust; it is good in itself, and besides exerciseth your breath and strength, and will make you a strong man at the tourney and barriers. First in any case practise the single sword, and then with the dagger; let no day pass without an hour or two of such exercise: the rest study, or confer diligently, and so shall you come home to my comfort and credit. Lord ! how I have babbled: once again farewell, dearest brother. Your most loving and careful brother, Philip Sidney.

At Leicester House, this 18th of October, 1580.“

Shakespeare's England: An Account of the Life & Manners of His Age, (London, Clarendon Press, 1962)

³ „But if you are in a borough or some such place where horses cannot be used for recreation, you should take up this form of amusement: go to your chambers and put on heavy armor; next look up some fellow henchman (he may be a native or an alien) who likes to drill with you and whom you know to be well trained to fight behind a shield or a buckler. Always bring heavy armor to this exercise, either chain-mail or a thick gambeson, and carry a heavy sword and a weighty shield or buckler in your hand. In this game you should strive to learn suitable thrusts and such counterstrikes as are good, necessary, and convenient. Learn precisely how to cover yourself with the shield, so that you may be able to guard well when you have to deal with a foeman. If you feel that it is important to be well trained in these activities, go through the exercise twice a day, if it is convenient; but let no day pass, except holidays, without practicing this drill at least once; for it is counted proper for all kings-men to master this art and, moreover, it must be mastered if it is to be of service. If the drill tires you and makes you thirsty, drink a little now and then, enough to quench your thirst; but while the game is on, be careful not to drink till you are drunk or even merry.“

Norwegian King's mirror, cca. 1250

umenie musí ťahať za kratší koniec.

Začínajú sa objavovať šermiari, ktorí sa odklánajú od pôvodných zdrojov a rozvíjajú iba svoje športovo-sparingové a atletické zručnosti. K tomuto novému smerovaniu ich vedie aj skepsa, lebo nezriedka v dueli vyhrá naturalista nad domnele technickejším šermiarom. Samozrejme, aj to je legitímna cesta k šermu (resp. jeho časti), a dokonca v istom zmysle rýchlejšia. Napriek tomu si myslím, že je to cesta chudobnejšia a neplnohodnotná. V *Trnavskom šermiarskom cechu* sa naopak snažím presadzovať kombinovaný prístup, ktorý je ale skôr behom na dlhé trate. Jadro výučby odvodzujem od detailov explicitne zaznamenaných v dobových manuskriptoch, alebo ich získavam interpoláciou zachovaného súboru diel o šermu dlhým mečom, či tesákom. Všetko sa následne prakticky overuje v dnešných podmienkach, a čo možno najbližšie k pôvodnej realite. Napríklad, keď preberám rezy cez ruky, tak vyžadujem, aby sa ľudia oboznámili s účinkom priloženej zbrane. Každý jeden šermiar si musí otestovať rezy tupým mečom na holé ruky, a tiež vyskúšať pocit ostrej čepele na predlaktí, aby nadobudol pocit možného účinku. V dnešných turnajoch s chráničmi by si rez nikto asi ani len nevšimol a súper by presadil svoj útok aj napriek rezu cez ruky. Hoci je kvôli tomu táto technika v turnaji takmer nepoužiteľná, patrí neodškriepiteľne do základnej a užitočnej výbavy šermiara.

Často vidím otázky a počudovanie, prečo voľné súboje obsahujú tak málo z toho, čo sa dotyční ľudia učia v driloch. Stažujú sa hlavne na nedostatok práce vo väzbe⁴, na absenciu *winden* a techník *kriegu*.

Ak chceme aby začali voľné súboje trochu viac odzrkadľovať naše predstavy, potrebujeme v prvom rade zmeniť práve tieto „naivné“ predstavy, ktoré si dokonca aj my, ľudia pri *Kunst des Fechtens*, roky nesieme so sebou. A následne si taktiež priznajme, že techniky ktoré považujeme za zvládnuté, v podstate vôbec neovládame.

⁴Ak súper neovláda, alebo nemá sklon k väzbe, tak treba využiť jednoduchšie techniky na jeho elimináciu. Alebo ho k väzbe donútiť uzavretím jeho meča, tak aby nemohol pokračovať v obsekávaní. Je totiž naivné očakávať, že šermiari po prvom seku dobrovoľne ostanú vo väzbe bez toho, aby ich k tomu donútila vlastná bezpečnosť.

Dobre známym faktom je, že každý stret v šermu by sme mohli rozdeliť na 3 fázy:

1. *zufechten* – príchod do vhodnej vzdialenosti a začatie útoku
2. *krieg/handarbeit* – práca, ktorá nasleduje po začatí
3. *abzug* – opustenie nebezpečnej vzdialenosti bez ujmy

Dnešná paradigma štúdia šermu je zameraná hlavne na druhú fázu⁵. Zvyšné dve ako keby nehrali rovnocennú úlohu. Šermiar sa na tréningu v priebehu pár hodín dozvie ako sekať horný a spodný sek, a následne sa väčšina času venuje výučbe ako spomínaným sekcom čeliť. Samozrejme, učíme sa ako reagovať na dokonale mierené sekky s ukážkovou prácou nôh. Problém je, že taký sek je v našich kruhoch stále pomerne virtuálna záležitosť. Nečudujme sa ak nám potom nevychádzajú ani protiakcie v trochu reálnejších podmienkach.

Ak zanedbám pri šermu *zufechten*, nemôžem očakávať, že v nasledujúcej fáze môžem kvalitne aplikovať techniky *kriegu*. A naopak, zbytočne podám excelentný výkon v *kriegu* – zasiahnem, ak stret neukončím bezpečným *abzugom* alebo naopak razantným nátlakom na súpera kvôli minimalizácii šance obdržania vlastného zásahu.

Ak si všimneme anatómiu priemerného duelu z internetových videí, tak súboj často začína tak, že obaja šermiari zmätene obchádzajú okolo seba. Nezmyselne menia pozície len preto, že sa niekde dočítali o potrebe neustáleho pohybu a zmeny strehov. Potom vykonajú prvý útok, ktorý je s veľkou pravdepodobnosťou aj tak iba nejaký zálud (pokús o *fehler*?!). Riadne sekky a body sú nahradené blúdením čepele po náhodnom ciele. Ak sa aj niekto rozhodne pre prvý riadny sek, tak akonáhle spozoruje že sa súper hýbe tiež, zväčša stočí svoj meč proti jeho čepeli v obave pred protiakciou⁶.

⁵Pri tréningoch sa drilujú hlavne odpovede v *Nach* a *Indes*.

⁶To značí, že v obave pred niečím čo možno bude, som zrušil moju akciu, ktorá už mala jasný cieľ a vyššiu prioritu. Výsledok je, že som stratil šancu zasiahnuť a súperovi som dal jedno tempo k dobru.

Hneď na to sa šermiari často dostávajú do strednej vzdialenosti. Hroty oboch trčia do strán a nezriedka nasledujú 3-6 tempové mlynčeky (série mnohých sekov bez *fühlen*). Obsekávanie, alebo celkovo zotrvanie, v strednej vzdialenosti je extrémne nebezpečné pre oboch šermiarov. Preto sa nečudujeme, keď množstvo takýchto stretov končí obojstranným zásahom a dosekanými rukami. Ako správne zvládnuť strednú vzdialenosť, alebo ako si získať a udržať väzbu a nepustiť súpera do obsekávania, je mimo predmet tejto prednášky. V tejto sa zameriam na nutnú podmienku úspešnosti druhej fázy – prvý útok.

2 Vorschlag v zdrojoch

Tématike prvého útoku som sa venoval letmo v príspevkoch na našom blogu, ale aj na workshopoch v Gothenburgu, Viedni či Varšave. Preto niektoré myšlienky už nebudú úplné novinky. *Vorschlag*, základ každého stretu, má často rozhodujúcu váhu. Každý sa už určite s *vorschlagom* vedome či nevedome zaoberal. A ak nie, tak ak sa mu budete venovať aspoň pár minút na každom tréningu, nič môžete len získať. Taktiež je dobré pamätať, že vždy keď robíte akékoľvek cvičenie, tak aspoň jeden z páru cvičí *vorschlag* a musí sa snažiť súpera nekompromisne zasiahnuť.

Podľa podrobnej štatistiky sa slovo *vorschlag* nachádza v starých textoch 32 krát. Ak začneme najstarším, tak v anonymnom kódexe HS. 3222a sa slovo *vorschlag* nachádza presne 32 krát. Koniec štatistiky.

Táto početnosť vypovedá čosi o dôležitosti myšlienky *vorschlagu* v anonymných úvahách. Prečo sa však nespomína aj v iných manuskriptoch? Pravdepodobne len preto, že ostatné spisy sú zamerané úplne inak. Sú viac technickejšie a venujú sa hlavne opisu mechaniky 2. fázy šermu. Implicitne predpokladajú šermiarsky vzdelaného čitateľa. Naopak HS. 3227a sa menej zaujíma o samotnú techniku, o to viac času venuje tomu čo inde nenájde – psychológii a taktike.

Wen der vorslag / eyn gros vorteil ist / of

deme vechten / als du es als hernocho wirst horen yn dem texte / do nennet lichtnawer / nu[e]r fu[e]nff hewe / mit andern sto[e]cken / dy do nu[e]tcze eyn czu erstem vechten (14v, Hs. 3227a)

Podľa prvej zmienky je *vorschlag* pri šerme veľkou výhodou a tvorí jeho dôležitú súčasť, spolu s piatimi sekmi a kusmi od nich odvodenými.

Und als vald wen her denne czu im kumpt und dy moße also czu im hat das in du[e]nkt her welle in im wol haben und irreichen / zo sal her kunlich czu im hurten und varen / snelle und risch / zu koppe ader czu leibe / her treffe ader vele / und sal io den vorslag gewynnen / und ienen mit nichte lassen czum dingen komen / als du das hernocho wirst ho[e]ren yn der gemeynen lere Auch sal eyner allemal liber den obern blo[e]ßen remen / denne den undern / unde eyne ober deme gehilcze yn varen / mit hewe ader mit stiche / ku[e]nlich und risch (16r, Hs. 3227a)

Anonym chápe pojem *vorschlag* ako prvý úder, ktorý šermiar získa vo fáze *zufechten* správnou prácou a pohybom. Cieľom každého šermiara by malo byť vyhrať *vorschlag* – vyhrať iniciatívu – a nechať súperovi čas, aby sa spamätal a prešiel ku vlastným kusom. Pokračovaním po *vorschlagu* je okamžitý *nachschlag*. Nemali by sme si ho však mýliť s pojmom *nach*⁷. V ponímaní autora spisu je prvý útok nazvaný *vorschlag* a následne pokračujúce útoky *nachschlag*. Pričom si ale stále udržiavam tempo *vor*⁸. Ďalšie rady anonyma sa dotýkajú smerovania útokov. Nalieha, aby šermiari používali hlavne horné útoky, a spodné iba ak je to naozaj výhodnejšie, čo nastáva zriedka. Okrem toho pripomína, že útok má rýchlo a prudko smerovať do hlavy a na telo. To, že seky nemajú smerovať do

⁷*Nachschlag* sa nesprávne používa ako synonymum pre odvetu, alebo odvetu po obdržaní zásahu. Príklad: zasiahnem súpera do hlavy a on mi vzápätí vracia úder do ruky.

⁸Tempo *vor* neznamena ísť do útoku za každú cenu a v každej situácii. *Vor* sa nedá vyhrať iba tým, že budem prvým bláznom ktorý zaútočí. Vyhrať *Vor* je ťažká práca s tempom a vzdialenosťou vo fáze *zufechten*. V žiadnom prípade by sa tempo *vor* nemalo stotožňovať s nabehnutím do stretu a začatím série útokov, bez ohľadu na to čo robí súper.

zbrane je všeobecne akceptovaný princíp aj dnes. Ale po zbežnom rozboře sparingov je jasné, že ho málokto dodržiava. Šermiari stále príliš často útočia na meč.

Auch wisse / wen eyner ernstlich wil fechten / der vasse im eyn vertik sto[e]cke vor / wels her wil / das do gancz und gerecht sey / und neme im das ernstlich und stete in seynem syn und gemu[e]fte / wen her of eynem wil recht zam her so[e]lde sprechen das meyne ich io zutreiben / und dal sal und mus vorgank haben in der ho[e]lfe gotes zo mag is im mit nichte velen / her tut was her sal / wen her kunlich dar hort und rawscht / mit dem vorslage / als man das hernach oft wirt horen (16v, Hs. 3227a)

Anonym sa pomenej zaoberá prostou mechanikou, ale výnimočne, oproti ostatným, radí ako sa správne psychicky vkladá do útoku. V parafráze:

Ak chceš uspieť v riadnom boji (*Ernst Kampf*), tak musíš mať svoje kusy dobre pripravené a musíš si byť istý svojimi činmi. Musíš zaútočiť odvážne a bez zaváhania a hovoriť si: „Áno, urobím práve toto a urobím to práve teraz.“ A keď už začneš, musíš svoj útok dokončiť a neprestať veriť vo svoj úspech. Potom zver priebeh súboja do Božích rúk.

Auch merke und wisse / mit deme als her spricht / vor noch dy zwey dink etc do / nent her dy fu[e]nff worter / vor noch swach stark Indes / an den selben wo[e]rternleit alle kunst / meister lichtnawers / Und sint dy gruntfeste und der // kern alles fechtens czu fusse ader czu rosse / blos ader in harnu[e]sche / Mit deme worte vor / meynt her das eyn itzlicher guter fechter sal allemal den vorslag haben und gewinnen / (her treffe ader vele / als lichnawer spricht haw dreyn und hurt dar / rawsche hin trif ader la var) / Wenne her czu eyne gehet ader lewft als balde als her nur siet / das her in mit eynem schrete / ader mit eynem sprunge dirreichen mag / wo her dene indert in blos siet / do sal her hin varn / mit frewden / czu koppe ader czu leibe /

ku[e]nlich an alle vorchte wo her in am gewisten gehalten mag / also das her io den vorslag gewinne / is tu ieme wol ader we / und sal auch mit dem / in synen schreten gewisse sein / und sal dy haben recht zam gemessen / das her nicht zu korcz ader czu lank schreite / Wen her nu[e] den vorslag / tuet / trift her / zo volge her dem treffen vaste noch weret her aber den vorslag also das her im den vorslag / is sy haw ader stich mit syme swerte / abeweiset und leitet / dy weile her denne ieme noch / an syme swerte ist / mit deme als her wirt abegeweist / von der blo[e]ßen der her gremet / hat / zo sal her gar eben fu[e]len und merken (20r, Hs. 3227a)

Naozaj teda vidíme, že autor Hs. 3227a vkladá veľké nádeje do prvého seku. *Treffe ader vele* – buď vyhráš, alebo nie. Každopádne sa snaž byť *vor* a máš šancu ukončiť boj *nachschlagom* (jedným, dvoma, troma). Prečo sa ale takto významne sústreďuje autor na jeden sek? Čo ho robí tak dôležitým? Rozoberme si to podrobnejšie.

Ak súpera trafím riadne už prvým sekcom, vyhral som. Ak ho aj trafím slabšie, je veľká šanca, že sa mi ihneď naskytne príležitosť skoncovať to s ním ďalšími údermi.

Ak zaútočím prvý, ten kto musí riešiť situáciu je môj súper a nie ja. On je prvý vystavený rýchlej prehre a ak si budem počínať dobre, on sa nikdy nedostane k ohrozeniu môjho zdravia. Kto neútočí, nemôže vyhrať.

Na druhú stranu, ak vložím celú svoju energiu do prvého úderu a netrafím, pravdepodobne môžem očakávať veľmi horúce chvíľky (rádovo desatiny sekundy). Buď netrafím vlastnou chybou, alebo je súper dostatočne schopný a s prehľadom úder vykryje, či inak eliminuje jeho účinnosť. Častejšie však nastáva prvá možnosť. Či už vďaka zlému odhadu vzdialenosti, nesprávnemu momentu útoku, ale hlavne kvôli nepresnej dráhe seku a malej dôvere v úspešnosť prvého útoku.⁹

⁹Rady o dôvere v sek sú takmer ako z brakovej literatúry, ale ak neveríte že zasiahnete, radšej ani neútočte. Zo skúsenosti môžem povedať, že nastávajú okamihy, keď o úspešnosti svojho seku viete pár sekúnd pred ním. Ten pocit vzniká z kombinácie vzdialenosti, tempa a rozpoloženia

Ak vložím plnú energiu a dôveru do prvého útoku a netrafím, tak som minul svoju silu sám proti sebe a musím použiť aj posledné zbytky energie, lebo práve stojím pred súperom úplne odzbrojený. Tu radím, aby zapracovali nohy, ktoré treba mať natreňované práve pre takúto situáciu. V tejto situácii sa tiež najlepšie ukáže, kto porušuje princípy Lichtenawerovej školy a nepoužíva kroky ako podporu svojho útoku, alebo kto seká po meči a nedrží svoj hrot stále nasmerovaný na súperovu hlavu a telo.

Ak naplno útočím a súper defenzívne vykryje, tak nesmiem váhať s obnovením svojho útoku a zasahujem ho *nachschlagom* do najbližšieho otvorenia.

V najhoršom prípade súper vycíti tempo môjho útoku a vpadne mi doňho *Indes* akciou. To je celkom problém. Ale v danej situácii je iste lepšie seknuť plnou rýchlosťou a dať mu minimálny priestor, ako iba nahodiť svoj hrot smerom na jeho hlavu. Opäť je výhodou správna podpora môjho útoku zodpovedajúcou prácou nôh, ktorá mi umožní lepšie sa z krízovej situácie zotaviť.

Lichtenawerove pravidlá a poučky sa veselo a vedomie porušujú. Každý vie, že prvá poučka z *Zedlu* hovorí, že máš nasledovať svoj pravý sek pravou nohou. Nekonečne-krát omieľané pravidlo. Prezrite si videá turnajov. Nikto si s tým ťažkú hlavu nerobí. Veď nie sme už žiadni začiatčníci!¹⁰ Na druhú stranu treba povedať, že ak prvý sek nie je myslený ako terminálny útok (zväčša smeruje do zbrane, alebo je to nejaký druh *fehleru*), potom porušenie tohto pravidla až také problémy nevyrába.

3 Reakčný čas

Jedným z dôvodov prečo sa zamerať aj na tréning prvého útoku, okrem „nepodloženej dôvery“ anonyma z Hs. 3227a¹¹ je práve reakčný čas ľudského organizmu. Ak sa nám podarí priblížiť k hranici súperových reakcií, máme relatívne veľký potenciál na víťazstvo.

vlastného i súperovho.

¹⁰Kiež by!

¹¹Maximálne tak jeho praktickou skúsenosťou v *Ernst kampff*, alebo štúdiom u majstrov šermu svojej doby.

Jednoduchý reakčný čas (SRT – simple reaction time) na vizuálny signál sa u človeka priemerne pohybuje okolo 200-220 ms. Pri zvukovom signále je tento čas kratší, ale pre potreby šermu je tento prípad irelevantný. V extrémnych prípadoch vedia niektorí jedinci dosahovať výsledky okolo 130-150 ms, ale všetky kratšie časy sú skôr spôsobené vpadnutím do signálu¹², a ťažko ich pripisovať schopnosti organizmu reagovať na podnet. Napríklad pri šprinte na 100 m sú všetky časy štartu od výstrelu pod 100 ms automaticky považované za neplatné.

Výberový reakčný čas (CRT – choice reaction time) sa meria ak subjekt môže na rozličné podnety reagovať inými akciami. CRT je štatisticky výrazne dlhší ako jednoduchý reakčný čas. Priemerný reakčný čas s výberom 4 možností sa pohybuje okolo 382 ms. Ďalej sa predlžuje logaritmicky od počtu možných reakcií.

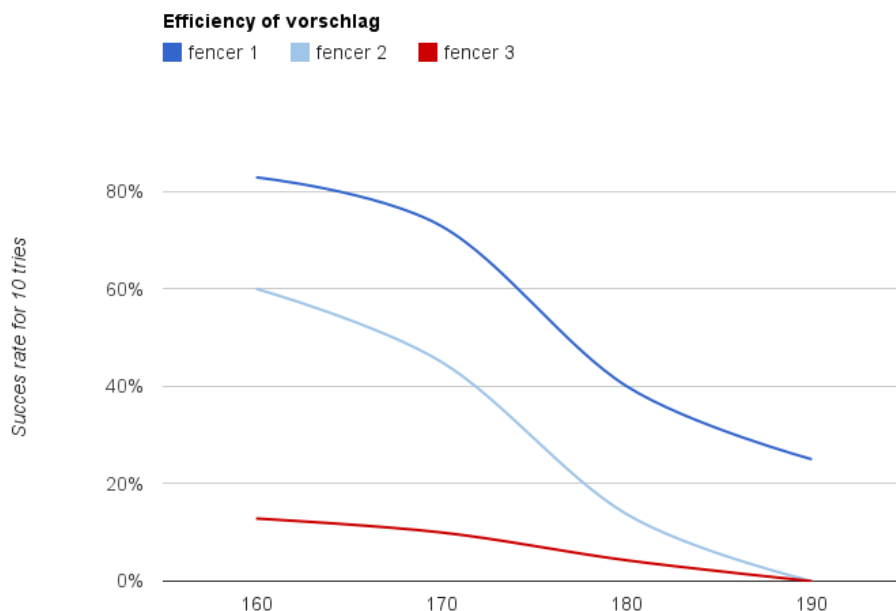
To čo nás pri šerme zaujíma, je schopnosť reagovať na súperov pohyb a zároveň vybrať aj vhodnú odvetu. Preto je pre nás dôležitejší CRT.

Pri meraní jednoduchého seku z ramena (*oberhaw*), sa nám podarilo skrátiť dobu od prvého náznaku seku (signálu) po úder do hlavy na čas cca. 250 ms. Meranie bolo vykonané pri dodržaní presných, ale viacmenej nereálnych podmienok. Obaja šermiari stáli v stanovnej vzdialenosti 180cm a pohyb vykonávali zo statickej pozície bez akéhokoľvek úvodného pohybu.

Ak sa teda nachádzame v určitej vzdialenosti (aká bola použitá pri meraní), tak je takmer nemožné aby súper správne identifikoval náhodný sek z celej palety možných útokov a stihol ho včas vykryť. Vonkoncom už ani nemusíme uvažovať o tom, že by bol schopný ešte *Indes* lámať *zwerchom* či *absetzom*. Z nasledujúceho grafu možno vyčítať, že tréningom sa dá dosiahnuť viac ako 75 % úspešnosť pri vzdialenosti predných nôh šermiarov okolo 170 cm a nie celkom zanedbateľnú úspešnosť vo vzdialenosti nad 180 cm. Uvedená štatistika bola vykonaná pri stovkách opakovaní a pri tomto konkrétnom meraní sa uplatňoval SRT¹³, čiže pri reálnom

¹²Aj pre správne *Indes* je ideálne mať schopnosť vytušiť a vpadnúť súperovi do tempa

¹³Jeden kryt na jednu akciu.

nasadení by mala byť miera úspešnosti ešte vyššia.

Zaujímavý výsledok, ktorý má však jedno ale. Tým je práve spomínaná vhodná vzdialenosť. 180 cm nie je veľa a priblížiť sa na takúto krátku vzdialenosť vyžaduje guráž a dobrú prácu nôh v *zufechthen*. Okrem toho, ak aj pracujem v *zufechthen* dobre, ale na moment zaváham, celú moju prácu na priblížení vie rovnako dobre zužitkovať môj oponent. Potom som to práve ja, kto sa dostal do zóny, kde je nutné reagovať rýchlejšie ako mi teoreticky umožňuje môj CRT. Prax je samozrejme našťastie trochu iná a omnoho rozmanitejšia. Celý šerm teda nemožno zredukovať na úkon priblíženia a jedného útoku. Potom by snáď stačilo prísť na turnaj so svojou štatistickou krivkou úspešnosti a porovnať si ich navzájom. Reálne sa rozdiel nachádza práve vo fáze priblíženia, kde obaja súperia pracujú celým telom na získaní psychickej, časovej alebo priestorovej výhody.

4 Výhody pri zufechten

Psychická výhoda sa dá získať po začatí duelu sebavedomým a istým nástupom do *zufechthen*. Ďalej ju môžeme rozvinúť rôznymi zastrašujúcimi výkrikmi, pohybmi, náznakmi útokov. Psychická výhoda sa dá budovať už pred samotným duelom. A často už len povest šermiara môže výrazne ovplyvniť priebeh samotného duelu.

O psychologickom aspekte európskeho šermu sa zatiaľ veľa nenapísalo. Každý šermiar používa svoje vlastné postupy. Viac rozvinutú náuku majú v tomto smere ázijské bojové umenia. Nie každý človek vie pracovať s týmto prostriedkom aj preto, lebo je do istej miery daný povahou šermiara a niektorým je tento prejav cudzí. Takí šermiari sa naopak musia spoľahnúť na svoju technickosť a presnosť pri práci s tempom a vzdialenosťou, čo je zväčša mnohonásobne pracnejšie. Psychická výhoda a vyvolaný pocit neustáleho tlaku na súpera sú niekedy výrazne efektívnejšie ako rokmi nadriľované techniky. Nátlak súpera okráda o reálne vní-

manie vzdialenosti a tempa. Často si následne dovolí vkročiť do kritickej zóny, kde už zručný oponent polahky využije svoju prevahu.

Druhé dve výhody, časová a priestorová, sú oproti tomu technické záležitosti. Dajú sa ľahšie naučiť a drilovať, ako aj analyticky skúmať. Časová výhoda spočíva v princípe útoku na súpera, ktorý nie je dostatočne pripravený odpovedať. Musím zasiahnuť skôr ako sa súper pripraví, alebo skôr ako sa po akcii/pohybe spamätá.

Ako príklad môžu slúžiť situácie keď:

- Naznačím útok, čím súpera vylákam do reakcie, podľa ktorej následnej vyberiem reálny útok na iné najlepšie otvorenie.
- Ak súper mení polohu meča, (či už ako prípravu na útok alebo s iným zámerom) tak *nachraissujem* jeho pohyb skôr ako ho sám dokončí. Ak sa chce pred mojím útokom brániť, musí vyvinúť pohyb v opačnom smere ako pôvodne začal.
- Ak súper robí krok bez útoku, je to pre mňa ideálne tempo na môj vlastný útok. Ideálne ak je aj jeho zbraň v pohybe niektorým smerom.

Ak chcem získať aj výhodu v priestore, musím pracovať na získaní výhodnej pozície, z ktorej útočím ľahšie ako súper. Tento stav viem docieľiť napr. nelineárnym pohybom, kde pri pohybe získam kratšiu vzdialenosť k útoku na časť súperovho tela, ako má k dispozícii na útok on.

Útočiť riadnym sekom na hlavné ciele nie je jednoduché. Aj preto ho tak málo vidieť. Jednoduchšia cesta je zvoliť si sek na predsadenú ruku, alebo začať nejakým fintením. Zväčša obaja šermiari zvolia jednoduchšiu cestu. Prečo sa ale púšťať vždy len ľahšou cestou? Odpoveď nie je jednoduchá. Zvládnuť útoky na primárne ciele vyžaduje dlhodobé tréningovanie. Za investovanie viac do priamych útokov na primárne ciele sa prihovám aj z toho dôvodu, že neúspech pri útoku na ruky môže znamenať darované tempo a situáciu súperovi. Ak však útočím na hlavu a nedočiahnem, či miniem, ešte stále viem ohroziť súperove ruky. Tiež bude pre súpera ťažšie *nachraissovať*, *durchwechslovať*, či využívať iné akcie, keď už moje tempo úplne prepadne.

5 Čím začínať?

5.1 Oberhaw

Zatiaľ sme hovorili o *vorschlagu* ako o všeobecnom útoku. Nemožno poprieť, že nie každý typ útoku sa hodí na začatie stretu. Najprirodzenejší útok pre sek je *oberhaw* v dvoch alternatívach – kolmý a šikmý variant. Kolmý, ak je vykonaný z rovnakej polohy ako šikmý, t.j. z ramena, je rýchlejší. Ani nie vďaka tomu, že by mal kratšiu dráhu, ale súper kvôli uhlu neskôr vizuálne zaregistruje ohrozenie. Šikmý sek je narozdiel od toho silnejší a odolnejší voči *nach* protitechnikám a väzbe. Kolmý sek ľahko odrazí ľubovoľný iný sek. Šikmým sekcom miereným na hlavu je zas ťažšie trafiť, lebo aj malý pohyb súpera dostane trajektóriu seku mimo tela.

5.1.1 Mechanika seku

Pre nováčika patrí horný sek medzi najľahší útok, ktorého princíp chápe každý, kto niekedy rúbal drevo sekerou, alebo kopal krompáčom. Dlhý meč je obojručná zbraň istej váhy a rozmerov, preto by sekanie *langschwertom* malo podliehať iným zákonitostiam ako napríklad sek športovou šablou, alebo 500 g shinaiom. Johannes Lichtenawer práve preto formuloval pár poučiek. Hneď prvá je pre *vorschlag* a *nachschlag* takmer základná. Každý sek vedený sprava by mal byť nasledovaný krokom pravej nohy vpred. Koľkí ale súhlasia s vetou, že môj *oberhaw* sprava by mal dopadnúť do súpera v momente, alebo okolo momentu, keď moja pravá noha dopadá na zem?

Podľa našich skúseností si myslím, že to je ne-reálny postup a pri našich súčasných vedomostiach o mechanike pohybu sa nedá reálne dosiahnuť. Nedonútite človeka, ktorý bojuje o život, alebo len o body v turnaji, sekať takto obmedzeným spôsobom.

V čom je asi problém? V hmotnosti. Hoc sú ruky výrazne slabšie ako nohy, rukám stačí rozposybovať do seku cca. 1,5 – 2 kg hmoty (prípadne max. 10 kg ak by sme počítali aj hmotu paží). Nohy nesú celé telo. Ak by som chcel zasahovať zároveň s dopadom nohy, musel by som synchronizovať rýchlosť seku s rýchlosťou kroku. Krok nohou je prirodzene pomalší ako pohyb rukou. Narážame teda na roz-

por s Lichtenawerovou poučkou? Ja myslím, že nie. Johannes Lichtenawer totiž nehovorí nič o súčasnom pohybe, ale o nasledovaní pravou nohou. A to sú dve odlišné veci. Pustme si spomalenú ukážku.

<http://www.youtube.com/watch?v=IWwCkM7HN8>

Obr. 1: Začiatková fáza: vzdialenosť 190 cm

Obr. 2: Fáza zásahu: 250 ms po fáze 1, ruky a meč netvoria jednu priamku

Sek samotný po kontakt s hlavou trval cca. 25 ms (15 framov, 16.6 ms = 1 frame) a krok cca. 540 ms. Teda 2 krát toľko. Spomalili by ste svoj sek na polovicu kvôli predstave o ideálnom seku s krokom? Ja nie. Krok, ktorý dokončím ihneď po doseknutí, mi umožní presne to o čo mi ide. Aby som bol pripravený odolávať väzbe a schopný pokračovať ďalej bez toho aby som si vlastným telom prekážal v pohybe. Tak by to bolo, ak by som vykročil napríklad ľavou nohou, alebo sa nepohol vôbec.

Jednou z výhod horného seku je jeho razantnosť, a preto nie je vhodné oberať sa o výhody *oberhawu* niektorými chybami.¹⁴ Úspešnosť každej ak-

¹⁴Ktorými sme si prešli, či ich len postrehli.

Obr. 3: Po zásahu: Zadná noha nasleduje sek

Obr. 4: Dopad pravej nohy: 500 ms po fáze 1

cie tkvie v kroku pred ňou. Na to treba myslieť vždy, keď nevychádza niečo tak ako by malo.

Vhodná počiatková pozícia pre *vorschlag oberhawom* je *Vom tag* na rameni, či *zornhut*. V žiadnom prípade sa netreba obávať veľkého náprahu. Ak nevystavujeme svoje ruky príliš nebezpečne vpred, je väčší náprah lepší ako *Vom tag* držaný rukami v oblasti brucha. Ideálna pozícia v momente zásahu hlavy súpera je niekde okolo línie ramien, či mierne pod ňou. Ak by sme začínali sek z nízkej pozície *Vom tag*¹⁵, musia ruky vykonať pohyb zdola nahor. Tento pohyb nie je pri seku žiaduci, nakoľko pracuje proti nášmu úsiliu. Ruky by pri *oberhawe* mali vždy vykonávať pohyb zhora nadol, alebo minimálne držať jednu horizontálnu líniu.

Ďalšia strata rýchlosti a sily seku býva spôsobená tým, že ruky a meč vytvárajú priamy uhol, alebo dokonca hrot prepadáva pod priamku ruky tesne pred dopadom do cieľa. Ruky v priamke s mečom už negenerujú silu ani rýchlosť, a sek už vlastne letí iba svojou zotrvačnosťou, či pádom tela napred.

¹⁵ruky na úrovni brucha

Ideálne je aby v momente dopadu tvorila ruka s mečom tupý uhol.¹⁶ V našich tréningoch sa snažíme trénovať horný sek na základe dvoch impulzov. Jeden, ktorý začína v ľavej ruke, zaháji švih meča a stiahne za sebou aj pravú ruku. Druhý impulz zo špice zadnej nohy uvádza do pohybu ťažisko vpred. Nie je totiž možné spraviť krok bez toho, aby ťažisko prešlo ponad prednú nohu. Až predná noha sama dodá energiu na dlhý krok či skok.

Obr. 5: *Ruky vo vom tagu vyzerajú zdanlivo nízko, ale priečka je len tesne pod ramenom, takže ruky netreba počas oberhawu zdvíhať*

5.2 Unterhaw

Inou alternatívou pre *vorschlag* by mohol byť *unterhaw*. Ja by som ho neodporúčal z niekoľkých dôvodov.

- slabšia razancia
- dlhšia dráha letu
- anatómia tela aj gravitácia mu praje menej ako hornému seku
- je lepšie byť naviazaný zhora ako naopak

Musím však priznať, že prekvapenie zo spodného seku býva ďaleko väčšie ako zo seku horného. Spodné seky sa u nás menej trénujú ako seky horné, a je možné že súper nebude dostatočne pohotovo reagovať na spodný sek. Preto môže byť výnimočné

¹⁶Podobne ani pri kutí kováč neuvádza kladivo a zápästie v rovinu. Asi by to nebolo ani zdravé.

Obr. 6: *Vom tag*

použitie spodného seku zaujímavým taktickým krokom. Aj samotný spis Hs. 3227a, ktorý som citoval v úvode, výrazne preferuje horné otvorenia ako dolné. Iné spisy spomínajú spodné seky tiež len sporadicky.

5.3 Zwerchhaw

Často to nevidieť, ale veľmi pozoruhodným sekcom pre otvorenie duelu je *zwerchhaw*. Akokoľvek má tento sek veľa nedostatkov (rychlosť, razancia, stabilita), tak po dlhšom tréňovaní sa osvedčuje ako kvalitný kandidát pre *vorschlag*.¹⁷ Oproti *oberhawu* možno rátať s menšou úspešnosťou fatálneho zásahu v prvom seku, ale napriek tomu ho súper musí brať nanajvýš vážne, a následne otvára mnohé možnosti rozvinutia ďalších útokov. U *oberhawu* platí pravidlo „vyšší berie“. Ak sa stretnú dva *oberhawu* smerujúce do hlavy (teda nie mimo tela), tak meč, ktorý je vyššie, prebýja meč pod sebou a presadzuje sa zásahom, alebo získa výhodu centrálnej línie

¹⁷Hs. 3227a, 27v: „Hie merke vnd wisse / das of dem ganczen / swerte / keyn haw / als redlich / zo heftik zo vertik vnd zo gut ist als der twerhaw“

V parafráze: Tu si všimni a vedz, že v celom šerme mečom nie je sek, ktorý by bol tak dobrý, pevný, pohotový a správny ako *zwerchhaw*.

(Toto samozrejme platí, ak sú oba seky porovnateľne razantné.). Na tomto princípe je čiastočne založená technika *zornhaw ortu*. Aj preto majú často vyšší šermiari výhodu nad nižšími a ich seky zhora sa súperom horšie lámu. Bolo by smutné, ak by Kunst des Fechtens nenašlo odpoveď aj na tento problém v podobe *zwerchhawu*. Ten sám o sebe nesie v sebe defenzívnu výhodu. Podľa rady majstrov si počas *zwerchu* kryjeme hlavu priečkou. Zároveň *zwerchhaw* súpera takmer uzaviera v hornej polohe a obmedzuje jeho pracovný priestor. Samozrejme, ako som už spomenul, daňou za tieto výhody sú nižšia rýchlosť a razantnosť samotného seku. Bez ohľadu na to, či súper zakryje defenzívne (statický kryt hrotom do strany, alebo dohora) alebo ofenzívne, otvára sa mi okamžitá možnosť na pokračovanie. Pri defenzívnom kryte a dlhej vzdialenosti využívam ihneď *umbschlagen*, pri kratšej *einlaufen* (prip. hlavica do tváre, *armringen*, *verkehrter*). Pri ofenzívnejšej súperovej zbrani pokračujem napríklad strhnutím za krk, alebo vytvorením tlaku s následným *duplieren*.

Zwerch ako *vorschlag* pri Ernst Kampff sa explicitne uvádza aj v spomínanom diele Hs. 3227a. Autor pripomína použitie *zwerch mit stercke* a ak sa aj nepodarí vyhrať prvým sekcom, okamžite treba prechádzať na opačnú stranu na najbližšie otvorenie. Takto krížom vedené *zwerchy* bývajú podľa našich skúseností účinnejšie ako série horných sekov. Treba však dodržať pár zásad:

1. Neustály kryt hlavy priečkou.
2. Neustály tlak na súpera – „*her ymmer in motu sey*“.
3. Nezabudnúť na *fühlen*.
4. Nútiť súpera k širokým akciám.
5. Nesekať naširoko, minimalizovať možnosť súperovho *nachraissen*, rezov a sekov na ruky.

Ešte by som rád poznamenal, že ľudia majú zafixovanú jednu akciu v spojení s jedným krokom. (Súper spraví jeden krok s *oberhawom*, ja spravím jeden krok oproti s *zwerchom*) *Vorschlag zwerchom* si vyžaduje krátku vzdialenosť. Ak situácia vyžaduje,

môj *zwerch* podporím dvoma či troma krokmi. Šermiari, ktorým chýba vzdialenosť, sa potom neadekvátne nťahujú vpred a vystierajú pri *zwerchu* ruky v laktoch. Toto zásadne neodporúčam a radím investovať radšej do riadnej práce nôh. Rukami sa toto zlyhanie na úrovni vzdialenosti už nedá dohnať, skôr sa tým iba oberám o silu, stabilitu a výhodu *zwerchovej* pozície.

Podrobnejšie informácie o mechanike *zwerchhawu* som rozobral v texte a obrázkoch v článku na blogu Trnavského šermiarskeho cechu¹⁸.

5.4 Stich

Medzi základné dve pozície šermu patria polohy *Ochs* a *Pflugh*. Spoznať ich a doceniť trvá dlhší čas, aj keď sú to takmer prvé pojmy, s ktorými sa začínajú štúdiu šermu stretnúť. Pluh je sám o sebe jednoduchšia pozícia, preto z nej bodá každý úplne prirodzene. Podľa našich skúseností je pluh jednou z dobrých možností útoku (druhou je *schiller*) proti ľuďom, ktorí nedržia žiadny konkrétny streh, ale len kmitajú hrotom v strednej výške tela. (viď. mnohé sparingy na videách)

Precízne vedeným bodom s tlakom si vynútím väzbu, čím sa nutne stabilizuje pozícia súperovho meča a mne sa otvárajú nové príležitosti na útok.

K interpretácií pozície pluh možno pristúpiť laxne a prehlásiť za pluh každú strednú pozíciu, kde mierime hrotom na súpera. Ak sa však chcem držať striktné historických zdrojov (aspoň teda niektorých), tak pluh je komplikovanejšia pozícia ako vyzerá na prvý pohľad. Hlavný rozdiel medzi bežným (laxným) *pflugom* je, že pri učebnicovom pluhu sa snažím držať telo zarotované čo najviac, aby som dostal rukovať svojho meča vzad, k bedru svojej zadnej nohy.

Danú pozíciu veľmi názorne ilustrujú nasledujúce dva obrázky z notoricky známych spisov Ms. germ. quart 2020 a Cod. 44 A 8. Nejde o anatomicky zle zakreslenú pozíciu, ale zarotovanie tela šermiara, aby následne vedelo vyprodukovať energiu do bodu ako uvoľnená pružina.

¹⁸Ako neprísť o prsty – *Zwerchhaw*, časť I., Anton Kohutovič, 2011

<http://gesellschaft-lichtenawers.eu/tsc/sk/uvod/blog/95-ako-neprist-o-prsty-zwerchhaw.html>

Moja ľavá strana ponúka súperovi otvorenie a zároveň takto zarotovaná pozícia sťahuje hrot čo najbližšie k telu. Tým vzniká u súpera pocit relatívneho bezpečia, čo mi umožňuje priblížiť sa viac. Naopak, ak držíme pluh viac vpredu, tak súper nadobúda pocit ohrozenia skôr, avšak náš potenciál útoku je menší. Telo pri držaní meča vpredu už nemá odkiaľ načerpať ani energiu ani dosah, ktorý je už na hranici a nemožno ho príliš predĺžiť. Rozdiel v dosahu medzi takýmto pluhom a *langortom* už nie je veľký, a na tejto krátkej dráhe už bod nedokáže nadobudnúť dostatočnú razanciu.

Ak by som mal zhrnúť výhody a nevýhody tak pluh vpredu má kratšiu dráhu do cieľa, môže byť prekvapivý, ale má slabú priereznosť a veľmi ľahko sa odkláňa a láme. Pluh stiahnutý a zarotovaný vzad dokáže produkovať veľkú energiu podporenú rotáciou celého trupu a až prekvapivú rýchlosť. Vzdialenosť do cieľa je síce výrazne dlhšia, ale pri väčšej rýchlosti je prekonanie celkom krátke. Zároveň sa dá táto trajektória využiť na zmenu cieľa (*durchwechseln*).

Obr. 7: Zarotovaný Pflugh

Tlak produkovaný bodom z rotácie môže byť využitý na získanie väzby, vzdialenosti a tempa *vor*.

Nevýhodou pluhu a akéhokolvek bodu, ktorý sa drží v strednej výške, je že odkrýva ako cieľ hlavu. Preto v praxi často bod z pluhu ihneď prechádza do hornej pozície, *ochsa*.

Obr. 8

Ochs je pozícia, ktorá v sebe zahŕňa defenzívnu výhodu *zwercha* pričom útočí bodom. Rovnako ako *zwerch*, kryje priečkou hlavu a uzatvára súpera v hornej pozícii. *Ochs* sám o sebe je poloha, z ktorej sa ťažšie útočí (hlavne *ochs* na prekrížené ruky), ale je ideálnou pozíciou, do ktorej sa prechádza počas útoku. Tento druh útoku zatiaľ v sparingoch moc často nevidieť, ale naše posledné skúsenosti nám ukazujú, že ide o veľmi perspektívny spôsob bodania. Pripravuje totiž nové situácie a dodáva do šermu viac väzby a umenia. Oproti bodu z pluhu lepšie odoláva pokusom o *absetzen* a ak sa podarí súperovi zablokovať *schwechu* tak aj lepšie preráža jednoduché kryty. Po prípadnom neúspechu bodu do *ochsa* sa nám otvára podobný strom možností ako pri *zwerchu* a súperovi je znemožnené pokračovať primitívnym *umbchlagom*.

6 Záver

Nemožno od *vorschlagu* očakávať zázrak, ale praveľiteľný tréning správneho úvodu stretu je príslubom rozvoja kvalitnejšieho šermu, ktorý bude obsahovať viac prvkov umenia našich predkov. Žiadne bojové umenie nemôže byť založené primárne na systéme reakcií v štýle: keď on mi urobí toto, tak ja mu spravím toto. Šermiar sám musí byť schopný k súboju pristúpiť kreatívne a vedieť určovať jeho priebeh aktívne. Ak totiž určujem priebeh akcií ja, nepustím súpera k vlastným kusom, a neurobím

chybu, tak výhra je nutná. Na efektívne prevzatie iniciatívy je dôležité uvedomelé psychické rozpoloženie, kde som si istý svojim postupom. Ak zvolím správny postup ale nedôverujem mu, budem mať len malú šancu na úspech. A naopak. Ak aj nevyberiem ideálny druh *vorschlagu*, ale vložím sa do neho na plno a budem dostatočne razantný, mám vysoký potenciál vyťažiť aj z tejto situácie.

Najjednoduchšie je zvoliť za prvý sek *oberhaw*, ktorý je možné natrénovať do rýchlosti väčšej ako je reakčná doba väčšiny súperov. Nikdy by som však nemal zabudnúť, že súperov *vorschlag* môže byť aj o 20 % pomalší ako môj, ale keď pristane prvý na mojej hlave, nikoho už nebude zaujímať, akú mám štatistickú krivku rýchlosti mojich sekov.

Ak súper počíta s *oberhawom*, je ideálne ho prekvapíť iným otvorením. *Zwerhaw* má vysoký útočný potenciál, otvára nové možnosti *nachschlagu* pričom hlavne kryje moju hlavu. Podobné atribúty má aj bod do *ochsa*. Ak si chcem vypýtať od súpera väzbu, môžem použiť bod z pluhu, kde tlak vygenerujem z rotácie svojho tela od zadnej nohy. A na záver len treba podotknúť, že šermiar, ktorý ostane zaskočený po tom ako mu súper vykryl geniálny *vorschlag* a zamrzne bez pokračovania (čo i len na zlomok sekundy), stratil ťažko vydretú výhodu. A pravdepodobne aj celý súboj.

V tomto článku som sa snažil pozrieť na tému *Vor* iba z jednoduchého pohľadu prostých sekov. Je zrejmé, že problematika má aj iné nespomenuté aspekty a úskalía. V článku som nezohľadňoval situácie, ktoré si vyžadujú špecifické riešenia. Hore uvedené myšlienky sa zväčša vzťahovali na okolnosti, keď mi súper otváral cieľ a ja som mohol bez väčších rizík po ňom útočiť. Ostatné prípady pokrýva už iná kapitola KdF (*Vier versetzen, etc.*), ktorá je už detailnejšie opísaná v dobových textoch.

Poznámka k textu: Podrobnejšie informácie o mechanike spomínaných techník bolo vysvetlené v nadväzujúcom workshope Tyrnhaw 22.10. 2011.